

Z historie karlovarských hotelů

Mgr. Lukáš Svoboda

Karlovy Vary už od svého založení císařem Karlem IV., který městu udělil svobody a práva v roce 1370, byly místem pro léčebné účely. Město a jeho obyvatelé vždy byli existenčně závislí na lázeňských hostech, kteří pro ně znamenali největší přísun financí, a proto se také dbalo o jejich blahobyt a spokojenost. Od středověku do konce 18. století se lázeňští hosté ubytovávali v domech městských občanů, kteří se na sezónu přesunuli do podkrovních místností a celý dům pronajali hostu a jeho služebnictvu. V těchto dobách klientelu lázní tvořili hosté z vysoké aristokracie, jež přijížděli s početným doprovodem složeným ze služebnictva, kuchařů a cukrářů.

Po velkém požáru z roku 1604, kdy město bylo téměř zničeno, se začalo s novou výstavbou města a jeho rozšiřováním proti proudu řeky. Tak byla zbudována na popud městské rady v roce 1612 nejstarší karlovarská hospoda „U červeného vola“ (Zum Rothen Ochsen). Majitelem hospody a zároveň zájezdního hostince byl Hans Müller. Tento podnik stával v dnešní zadní části domu Regina za městským divadlem na Nové Louce. Dříve karlovarští obyvatelé navštěvovali šenky u svých právovárečných občanů. Těchto výčepních šenků bylo k dispozici pět v létě a čtyři v zimě.

V 18. století začala výstavba dalších stravovacích, společenských a kulturních zařízení ve městě. V roce 1701 nechal karlovarský starosta Anton Deiml z podnětu saského kurfiřta Augusta II. postavit za ohbím řeky za Starou Loukou tzv. „Lufthaus“ (společenský dům) a nazval ho Saský sál (Sächsischer Saal). O několik let později, přesně v roce 1728, byl v jeho blízkosti postaven Český sál (Böhmischer Saal), za jehož výstavbou stál další karlovarský starosta Andreas Becher. Oba tyto sály pak byly později přebudovány na Grandhotel Pupp.

V druhé polovině 18. století patřily k oblíbeným zastávkám v blízkém okolí města především dva slavné hostince, Malé Versailles a Poštovní dvůr. Hostinec Malé Versailles (Klein Versailles) byl původně cihelnou zbudovanou po požáru v roce 1759. Hostinské zařízení v domě vzniklo pravděpodobně mezi lety 1770 až 1780, aniž by byl přerušen provoz cihelny, která sloužila až do konce 70. let 19. století. Poštovní dvůr (Posthof) vybuodoval karlovarský poštmistr Josef Korb na místě, kde se dříve přepřahala koňská spřežení poštovních vozů.

Slavná hospoda „U zlatého vola“ (Zum goldenen Ochsen), jež je zmiňována i v prvním průvodci z roku 1788, byla postavena v roce 1756 v Křížové ulici (dnešní Vřídelní ulici v místě u Astorie). V této ulici byla také hospoda „U veselého sedláka“ (Zum lustigen Bauer). První hospodou zařízenou přímo pro lázeňské hosty byl na přelomu 18. a 19. století podnik zvaný „Černý medvěd“ (Schwarze Bär), který stál nad kostelem.

Za první karlovarský hotel lze považovat dům „Zlatý lev“ (Der Goldene Löwe). Hotel vznikl z původního hostince, který byl postaven v roce 1801 řezníkem Josefem Löwem z Dražova. Pan Löw zakoupil tento pozemek 29. listopadu 1799 za 2 050 zlatých od dědiců po doktorovi Ihlovi, který zde měl zahradu. Pro výstavbu tohoto zařízení to bylo výhodné místo, protože leželo na Chebské ulici (dnešní I. P. Pavlova), odkud přijíždělo mnoho návštěvníků od západu, a také zde byl dostatek místa pro vybudování koňských stájí a remíza pro kočáry. V bývalé Ihlově zahradě se nacházel druhý přízemní dům, který zakoupil pan Georg Deiml a postavil zde dům „U tyroláka“ (Zum Tyroler). V roce 1830 přibyla k hostinci

„Zlatý lev“ přístavba hotelu s č. p. 522, jenž byl na svoji dobu velmi dobře vybaven. Za svůj pobyt si hotel vybral princ Vilém pruský, bratr pruského krále Viléma III. Poté byl hotel pojmenován „U prince Viléma pruského“ (Zum Prinz Wilhelm von Preußen) a v roce 1858 přejmenován na „U prince pruského“ (Zum prinzen von Preußen). Podle průvodců z let 1838 a 1842 tento ubytovací a stravovací komplex „U prince Viléma pruského“ č. p. 522 a „Zlatý lev“ č. p. 78 zahrnoval: jídelní sál, 52 elegantně a pohodlně zařízených pokojů, stáje pro 90 koní a místo pro 40 kočárů. Dále zde bylo možné si vypůjčit kočár se spřežením a objednat si projížďku po blízkém i vzdáleném okolí. Název hotelu „U prince pruského“ také neměl dlouhého trvání, neboť v hotelu došlo ke krádeži, a majitelé se obávali ztráty dobré pověsti. V karlovarském průvodci z roku 1861 můžeme najít hotel pod jménem „Ruský hotel“ (Hotel de Russie). Změna názvu byla ovlivněna pravděpodobně klientelou, jež pocházela převážně z Ruska. Za to dvoupatrová budova s hostincem si stále zachovávala svoje původní označení „Zlatý lev“ a během 19. století byla považována za jednu z nejlepších karlovarských restaurací. Ke konci 19. století tento komplex dvou hotelů „Hotel de Russie“ a „Zlatý lev“ přechází do držení pana F. D. Bernhardta. V karlovarském adresáři z roku 1904 až 1905 je zmíněn jako majitel hotelu s restaurací a kavárnou Karl Richter. Hotel měl tehdy již svou telefonní linku. V té době hotel „Zlatý lev“ je pod vedením Moritze Lappera. Později jsou oba hotely opět sloučeny pod vedením bratří Haniků, jež přejmenují hotel, možná trochu překvapivě, na „Hotel bratří Haniků“ (Hotel Brüder Hanika). V roce 1928 je v hotelu k dispozici 170 lůžek a podle průvodce z roku 1941 nabízí hotel 6 pokojů s koupelnou a je zařazen do druhé cenové skupiny.

V Chebské ulici stával také známý hotel „Ráj“ (Paradies), jenž byl postaven hrnčířským mistrem Josefem Richterem v roce 1820. Peníze na vybudování hotelu si zapůjčil od tehdejšího majitele Poštovního dvora pana Pfitzmayera. Pro velké dluhy musel pan Richter hotel prodat sokolovskému kováři Antonu Starkovi za 9 000 zlatých již v roce 1827 (Pro bližší představu hodnoty této sumy, byl v té době jeden zlatý přibližně současných 300 korun a představoval jednodenní mzdu. Za sto zlatých se daly pořídit dvě až tři krávy. Karlovy Vary vždy byly cenově dražším městem, proto i cena nemovitostí zde byla daleko vyšší než v ostatních městech.). O hotel se starala i Starkova manželka Anna. Majitelé nechali do konce 30. let dům zvýšit o třetí patro. V hotelu se nacházela velmi dobře zařízená restaurace, vinárna kavárna, pivnice a elegantně zařízené pokoje. Podle karlovarského adresáře z roku 1835 bylo možné zde ustájit 32 koní a odstavit 20 kočárů. Po smrti Antona Starka v roce 1869 převzala hotel jeho dcera, která se provdala do známé karlovarské rodiny Becherů.

Vedle hotelu „Ráj“ se nacházela hrnčířská dílna, kterou pan Richter předal už v roce 1828 svému synovi Johannu. Ten nechal hrnčířnu zbourat a na jejím místě nechal postavit dvoupatrový dům zvaný „U jitřenky“ (Zum Morgenstern) nebo jen „Jitřenka“ (Morgenstern). Budova byla ozdobena vlysem plastiky orlů mezi okny v prvním patře. Morgenstern sloužil zprvu jako ubytovna pro sedláky, jelikož se před domem konal v létě obilný trh. Kromě trhových dnů se zde scházeli pravidelně sedláci v neděli večer na pivo. Dům se vyznačoval velkou bránou, jež vedla do dvora, kde byly stáje pro 9 koní. Brzy na to bylo zde zařízeno stravování a ubytování i pro lázeňské hosty. Podle průvodce z roku 1878 nabízel hotel k ubytování 20 pokojů. V karlovarském adresáři z let 1904 – 1905 je uvedena za majitele hotelů Morgenstern č. p. 76 a Paradies č. p. 469 paní Marie Richterová. V té době se ulice jmenovala Císařská (Kaiserstraße). Pro nedostatečné množství dokumentů je obtížné zjistit všechny majitele obou hotelů. Víme jen z dokumentu Genossenschaft der Gastgewerbetreibenden in Karlsbad (Společnost pohostinských služeb v Karlových Varech) z 18. prosince 1923, že Johann Richter ztratil koncesi na hotel Morgenstern v roce 1921 a ta byla udělena téhož roku společnosti Paradies Hotel G. m. b. H. Je tedy pravděpodobné, že od

té doby byl používán pro oba hotely jednotný název Hotel Paradies, protože v pozdějších průvodcích se označení hotel Morgenstern již nevyskytuje. Podle průvodce z roku 1941 měl hotel Paradies kapacitu 180 lůžek. Po druhé světové válce byly oba objekty propojeny a v padesátých letech přešel hotelový komplex do správy podniku Restaurace a jídelny Karlovy Vary. Dům Morgenstern byl zbourán v lednu 1989, přičemž se zde našly reliéfní vlysy, které byly zčásti sejmuty a uloženy do sbírek Krajského muzea Karlovy Vary. Dále zde byly nalezeny pozůstatky po hrnčířské výrobě z 18. a 19 století. Dnes se na místě bývalých hotelů Morgenstern a Paradies nachází hotel Kolonáda.

Eduard Gurk – Karlovy Vary od severu – kolem roku 1830 - detail.Ug 444

Nejhonosnější hotel Karlových Varů, jak uvádí karlovarský archivář Stöhr, byl „Zlatý štít“ (Goldene Schild). Karlovarský občan pan hrabě Josef Bolza, který pocházel z Drážďan, zakoupil na začátku roku 1807 od starosty města pana doktora Leopolda Michaela dům č. 245 na Nové Louce a k tomu přilehlou zahradu za 27 000 zlatých. V tomto domě pan hrabě zařídil hotýlek s vkusně zařízenými pokoji a pojmenoval ho „U zlatého štítu“ (Zum goldenen Schilde). Od září roku 1807 až do počátku března zde provozoval kasino pro šlechtice a vybrané karlovarské občany. Nejdříve se tyto večírky uskutečňovaly denně, později pak v úterý, ve čtvrtek a v neděli. Ve čtvrtek a v neděli byly s kasinem pořádány dohromady i plesy. Nedělní plesy byly hojně a s oblibou navštěvovány krajskými a městskými správci a úředníky z celého blízkého okolí. Příčinou této velké návštěvnosti bylo i přijatelné vstupné s bohatým výběrem pokrmů a pití. Pořádání těchto plesů se rozšířilo i do ostatních karlovarských domů a sálů, např. do domu „U zlaté růže“ (Zur goldenen Rose) nebo do „Saského sálu“. V roce 1819 se v zahradě u hotelu nacházel zahradní domek, který byl o sedm let později rozšířen o zadní část. Toto rozšíření zábavního domku sice pobouřilo karlovarské občany, jak uvádí Stöhr, ale o to více místa k zábavě mohl majitel nabídnout svým hostům. V karlovarském průvodci z roku 1842, vydaném ve slavném místním

vydavatelství Franieck, nabízí hotel „U zlatého štítu“ v přízemí restauraci, místnost s kulečnickem, vinárnu, kavárnu a v horní části domu jedenáct panských pokojů, čtyři pokoje pro služebnictvo, stáj pro 24 koní a místo pro 10 kočárů. K tomu se v zahradním domku nacházelo v přízemí pět panských pokojů a jeden pokoj pro služebnictvo a v horních patrech bylo 20 panských pokojů a 8 pokojů pro služebnictvo. V přilehlém domku se nacházela stáj pro 6 koní. Kromě toho se v zahradě nacházelo stinné podloubí a prostranný zahradní salón.

F. X. Sandmann – Karlovy Vary od jihu – kolem roku 1845. Ug 830 - detail.

Hrabě Bolza se oženil s Annou Grasmuckovou, která byla dcerou karlovarského kloboučníka a u pana hraběte sloužila jako jeho komorná. Pan hrabě umírá 25. prosince 1834 a po jeho skonu přebírá vedení hotelu jeho choť. Paní Bolzová řídí podnik devět let a potom ho prodává 7. února 1844 za 97 000 zlatých manželům Starkovým, kteří jsou majiteli hotelu „Ráj“ (Paradies). Jak už bylo dříve zmíněno, v roce 1869 po úmrtí pana Starka, přebírá vedení hotelu „Ráj“ jeho dcera a začíná řídit i hotel „Zlatý štít“. Oba podniky vede až do své smrti roku 1876. Paní Becherová platila za velmi chytrou podnikatelku, ale v posledním roce života příliš spekulovala se svým majetkem, a proto po její smrti došlo k finančnímu zhroutilu obou hotelů. Tak v roce 1877 připadl znak nemovitosti „Zlatý štít“ (Goldenen Schild) do vlastnictví karlovarské spořitelny za 490 000 zlatých a současně i znak „Ráj“ (Paradies) za 129 000 zlatých.

V adresáři z roku 1904 – 1905 je uveden majitel hotelu „Zlatý štít“ paní Marie Roscher, bohužel se nepodařilo zjistit, kdy a jak dlouho hotel spravovala. V té době k hotelu patřily dvě dependance, „Erzherzog Stefan“ a „Zwei deutsche Monarchen“, a zahradní domek pojmenovaný „Theater Café“. Večeře v hotelu stála 4 koruny, což na dnešní dobu představuje částku asi 600 korun (1 rakouská koruna / 150 Kč).

Hotel „Zlatý štít“, který stával v místech dnešního parku na divadelním náměstí, fungoval až do začátku druhé dekády dvacátého století, pak byl zbourán. Přesné datum demolice nevíme, ale došlo k tomu asi kolem roku 1912. Toto tvrzení lze podložit na základě informací z karlovarských průvodců „Griebens Reiseführer, Karlsbad und Umgebungen“ vydaných v Berlíně. V publikaci pro léta 1911 až 1912 je hotel ještě v nabídce a lze ho bezpečně nalézt na plánu města a v další pro roky 1912 až 1913 se v nabídce nevyskytuje a na plánu je bílé místo. Město však o hotel s názvem „Zlatý štít“ nepřišlo, protože tento název se přenesl na hotel, kde se nyní nachází dům Olympia na Divadelním náměstí. Kdy a za jakých podmínek se tak stalo, je pro nás záhadou, ale již v průvodci z roku 1922 je v nabídce. Zařazen je mezi hotelové podniky první třídy, kde se pořádají umělecké koncerty, taneční večírky a personál hovoří čtyřmi jazyky: španělsky, anglicky, francouzsky a italsky. V roce 1926 ztrácí na hotel koncesi dědicové pana H. Fouseka a získává jí paní Frieda Schorschová. Další známé informace o hotelu jsou z průvodce z roku 1928. Zde je uvedena kapacita hotelu, která byla 50 lůžek. Cena za pokoj se pohybovala od 25 do 100 Kč. Pokoje byly vybaveny centrálním vytápěním a dvojitými dveřmi pro zamezení hluku. V koupelnách byla k dispozici studená a teplá voda. Hotel byl vybaven výtahem a garážemi. Hotel byl otevřen od 15. března do 15. října. Posledním známým údajem o hotelu „Zlatý štít“ je počet 45 lůžek v roce 1941.

V této velmi stručné ukázce historie karlovarských hotelů jsem chtěl připomenout jen tři největší, nejznámější a nejstarší hotely. Informace o těchto podnicích jsem čerpal převážně z výtečného článku karlovarského archiváře pana Ludwiga, článků pana PhDr. Burachoviče, karlovarských adresářů a průvodců a z toho mála co nabízí archiv v Karlových Varech. Mnoho cenných dokumentů, které by nám mohly přiblížit historii hotelů a osudy jejich majitelů, je pravděpodobně navždy ztraceno. Tato malá studie by měla být začátkem mapování karlovarského hotelnictví a ukázat podobu tzv. „karlovarského turistického průmyslu“. Záměrně jsem zde neuvedl jiné slavné hotely, jako jsou například Grandhotel Pupp, Bristol, Savoy – Westend nebo Imperiál. Těmto hotelovým velikanům by měly být věnovány mé příští studie a články.

Seznam použité literatury:

- Adresář historického vývoje názvů ulic v sídelním útvaru Karlovy Vary, 1980
Adressbuch von Karlsbad, 1904 - 05
Bader-Lexikon 1878
Burachovič, S.: O karlovarských zábavách, hospodách, restauracích, kavárnách a hotelích, Karlovy Vary na přelomu tisíciletí, 2001
Burachovič, S.: Stručná historie hotelu Patria v Karlových Varech
Burachovič, S., Zeman, L.: Hostinec Malé Versailles v Karlových Varech, HSBK V., 1997
Carslbad- A Guide for visitors, 1902
Der Führer in Karlsbad und seine Umgebungen, 1861
Führer für Curgäste und Geschäftsleute, 1842
Griebens Reiseführer, Karlsbad und Umgebungen, 1903 - 1904
Griebens Reiseführer, Karlsbad und Umgebungen, 1910 - 1911
Griebens Reiseführer, Karlsbad und Umgebungen, 1911 - 1912
Karlsbader Kur – Almanach, 1922
Ludwig, K.: Alt – Karlsbader Gast – und Speisehäuser, Karlsbader Volkskunde, 1906
Pilot durch Karlsbad, 1923
Praktisches Reisehandbuch Karlsbad, 1885
Woerl Reisehandbücher – Karlsbad, 1941